

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету
А.В. Череп
« 28 » серпня 2023 р.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ
СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

очної (денної) та заочної (дистанційної) форми здобуття освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»

освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною
безпекою»

Укладач: Огренич Юлія Олександрівна, д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

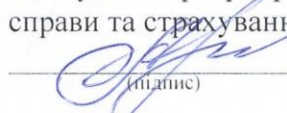
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Ухвалено науково-методичною радою
економічного факультету

Протокол №_1_ від “28” серпня 2023 р.

Протокол №_1_ від “28” серпня 2023 р.
Завідувач кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Голова науково-методичної ради
економічного факультету

(підпис) А.П. Кущик
(ініціали, прізвище)

(підпис) Н.О. Дугієнко
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис) О.В. Лепьохін
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Кількість кредитів – 5	Обов’язкова	
		Цикл дисциплін професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 073 «Менеджмент»	Загальна кількість годин – 150	Семестр:	
		2 -й	2 -й
Освітньо-професійна програма «Управління фінансово- економічною безпекою»	Змістових модулів – 8	Лекції	
		20 год.	8 год.
		Практичні	
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 30	20 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		110 год.	134 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни: методи оцінки складових системи фінансово-економічної безпеки підприємства, підходи до забезпечення безпеки цих складових, а також правові питання, що виникають під час організації та управління захистом діяльності підприємств від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства» є засвоєння студентами спеціальних знань в галузі організації фінансово-економічної безпеки підприємства, дослідження стану економічної безпеки, що становить теоретичну основу дисципліни, а також набуття практичних навичок щодо застосування методів оцінки складових системи фінансово-економічної безпеки підприємства, підходів до управління системою фінансово-економічної безпеки.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є система фінансово-економічної безпеки підприємства та її особливості.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства» є:

- опанувати теоретичні основних організації та управління захистом діяльності підприємств від зовнішніх і внутрішніх загроз;
- засвоїти засоби забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

- з'ясувати засади створення та функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- ознайомитися з підходами організації процесу забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві;
- набути навичок застосовувати методи діагностики складових фінансово-економічної безпеки підприємства та формувати систему фінансово-економічної безпеки на підприємстві;
- виробити навички здійснювати управлінський аналіз ситуацій для прийняття та реалізації управлінських рішень протидії економічним загрозам;
- набути вміння впроваджувати заходи із досягнення фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
Загальні компетентності	
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань	Методи контролю: усний, письмовий, програмований, практичний. Контрольні заходи: проміжні та підсумкове тестування; експрес-опитування; обговорення дискусійних наукових проблем; написання есе.
Спеціальні компетентності	
СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів. СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани. СК3. Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту. СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації. СК5. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми. СК6. Здатність розробляти проекти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість. СК7. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.	Методи контролю: усний, письмовий, програмований, практичний. Контрольні заходи: тестування; виступи на практичному занятті; написання есе; презентація власних досліджень; розв'язання вправ і практичних задач.
Програмні результати навчання	
ПР01. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах. ПР02. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення. ПР03. Проектувати ефективні системи управління організаціями. ПР04. Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї. ПР06. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність. ПР07. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті. ПР010. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач. ПР011. Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу. ПР012. Вміти делегувати повноваження та керівництво	Методи контролю: усний, письмовий, програмований, практичний. Контрольні заходи включають модульний контроль успішності студентів, поточний контроль, підсумковий контроль, самостійну роботу. Модульний контроль успішності студентів здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного змістовного модуля у формі письмового опитування. Поточний контроль проводиться у формі письмового контролю на практичних заняттях, виступів студентів при обговоренні питань на практичних заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування (теоретичне завдання), презентації результатів виконаних завдань та досліджень, розв'язання вправ і практичних задач, написання есе (практичне завдання), виступів студентів. Підсумковий контроль, тобто залік, проводиться

організацією (підрозділом). ПР013. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)	в усній формі за білетами (відповіді на питання), а також за допомогою тестування (через систему Moodle) (теоретичне завдання) та у письмовій формі за контрольними завданнями (розв'язання вправ і практичних задач) (практичне завдання). Самостійна робота передбачає вивчення студентами пройденого матеріалу за темами.
---	---

Міждисциплінарні зв'язки.

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Управління фінансово-економічною безпекою» курс «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства» тематично пов'язаний з такими дисциплінами:

«Організація та управління майновою та особистою безпекою підприємця» (у процесі вивчення якої студенти отримують знання щодо теорії та практики застосування норм права в процесі організації і управління майновою та особистою безпекою підприємця, способів виявлення загроз безпеці підприємства, способів ліквідації наслідків від збитків, вимог до проведення заходів гарантування безпеки на підприємствах, в установах та організаціях, методики і техніки гарантування безпеки на підприємства різних форм власності, різних видів діяльності);

«Правові основи організації та функціонування системи економічної безпеки» (у процесі вивчення якої студенти отримують знання щодо правових основ організації та функціонування системи економічної безпеки, призначення системи економічної безпеки, оцінювання її рівня на підприємстві);

«Основи національної безпеки України» (у процесі вивчення якої студенти отримують знання щодо особливостей управління в сфері національної безпеки, проблем забезпечення національної безпеки держави, у тому числі, в розрізі її складників);

«Корпоративні конфлікти та методи їх подолання» (у процесі вивчення якої студенти отримують знання щодо теоретичних основ конфліктології та здійснення аналізу корпоративних конфліктів, використання методів їх подолання).

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

Після вивчення курсу «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства» студенти повинні оволодіти теоретичними знаннями та практичними навичками стосовно управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства, здійснення оцінки рівня фінансово-економічної безпеки.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні основи вивчення системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Тема 1. Основні положення системи безпеки підприємства.

Об'єкти безпеки підприємства. Класифікація суб'єктів безпеки підприємства.

Основні положення поняття «безпека». Напрямки забезпечення безпеки підприємства: економічна, у тому числі комерційна; науково-технічна; інформаційна; кадрова; фізична; соціальна.

Функціональні завдання фінансово-економічної безпеки.

Чинники, що формують відповідний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Правове забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ризик та його вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства.

Сутність ризику. Основні причини ризику. Загальні джерела загрози функціонуванню підприємства. Управління економічними ризиками підприємства. Ризик-менеджмент. Різні підходи до оцінювання економічних ризиків.

Основні напрями антикризового управління. Основні напрями забезпечення економічної безпеки підприємства.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства

Поняття системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Об'єкти системи забезпечення фінансово-економічної безпеки. Суб'єкти системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Методичні положення розробки комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Об'єкти захисту на підприємстві - фінансові, матеріальні, інформаційні, інтелектуальні, кадрові ресурси. Суб'єкти системи фінансово-економічної безпеки підприємства: - внутрішні суб'єкти (працівники власної служби безпеки та підрозділи, що безпосередньо здійснюють діяльність із захисту фінансово-економічної безпеки конкретного підприємства; спеціальні суб'єкти - фінансовий, юридичний відділи й т.д.); - зовнішні суб'єкти (законодавчі та виконавчі органи влади; правоохоронні органи; судові органи; система відповідних навчально-наукових закладів та установ; недержавні охоронні агентства; аналітичні центри й інформаційні служби).

Мета та завдання системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Концепція системи забезпечення економічної безпеки.

Функції і принципи системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Стратегія економічної безпеки підприємства. Функціональні стратегії безпеки.

Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Тема 3. Створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Порядок формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

Сутність етапів процесу формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Положення про систему фінансово-економічної безпеки підприємства.

Структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства (підсистема виявлення джерел загроз і небезпек та їх моніторингу в зовнішньому середовищі (ділова розвідка); підсистема захисту фірми від загроз та небезпек). Структура системи захисту підприємства.

Засоби вирішення проблеми організації ділової розвідки і захисту фірми: - спеціальні організаційні структур; - купівля послуг безпеки на ринку у спеціалізованих організацій та установ; - організація реалізації функцій безпеки звичайними структурними підрозділами фірми відповідно їх спеціалізації.

Рекомендована структура системи економічної безпеки підприємства: - служба безпеки (СБ) підприємства; - інші структурні підрозділи підприємства; - вертикальний зв'язок прикриття; - наявність корисних зв'язків у зовнішньому середовищі; - вигідне розміщення в зовнішньому середовищі; - аутсорсінгові ресурси; - раціональна бізнес-схема; - запасні позиції та варіанти поведінки; - інформаційне й організаційне прикриття; - необхідні інфраструктура та ресурси; - підсистема реактивного захисту; - підсистема захисту в екстремальних умовах.

Основні критерії оцінки надійності й ефективності сформованої системи економічної безпеки на підприємстві.

Змістовий модуль 3. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства

Тема 4. Фінансова складова економічної безпеки підприємства.

Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Мета аналізу фінансової складової безпеки підприємства. Процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Напрями аналізу поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Оцінка фінансової безпеки підприємства. Групи показників оцінки: - прибутковості; - ділової активності; - фінансової стійкості; - платоспроможності; - майнового стану. Формули розрахунку показників оцінки фінансового стану підприємства. Сутність показників та нормативні значення.

Оцінка ступеня фінансової безпеки підприємства. Показники оцінки ступеня фінансової безпеки підприємства. 5 областей фінансової стійкості.

Змістовий модуль 4. Особливості забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства

Тема 5. Способи забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Схема фінансово-економічного захисту підприємства. Забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. Процес інвестиційного захисту підприємства. Безпечна інвестиційна стратегія та засоби захисту. Правила управління фінансовими ризиками у забезпеченні інвестиційної безпеки підприємства.

Захист фірми від фінансових шахрайств. Загальні методи шахрайства. Варіанти найбільш розповсюджених видів шахрайств у підприємницькій діяльності. Ознаки наявності шахрайства з боку менеджерів.

Страховання виробничих бізнес-ризиків як форма фінансового захисту підприємства. Підприємницькі та транспортні ризики. Види страхування підприємницьких ризиків: - страхування капіталу; - страхування перерв в виробництві; - страхування технічних ризиків; - страхування сільськогосподарських ризиків; - страхування кредитних і фінансових ризиків; - транспортне страхування тощо.

Страховання фінансових ризиків. Сутність страхування товарного кредиту (факторинг). Страхування інвестиційних кредитів.

Схема безпосереднього лізингу. Схема фінансового лізингу. Схема застрахованого лізингу. Страхування кредитів довіри. Сутність хеджування.

Змістовий модуль 5. Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки

Тема 6. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.

Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки.

Внутрішні загрози кадрової складових економічної безпеки. Зовнішні загрози кадрової складових економічної безпеки.

Групи критеріїв в кадровій безпеці: - чисельний склад персоналу та його динаміка; - кваліфікація персоналу й інтелектуальний потенціал; - ефективність використання персоналу; - якість мотиваційної системи.

Забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки.

Заходи процесу забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки.

Процес планування та управління персоналом .

Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємства. Зловживання з боку персоналу. Етапи і процедури відбору персоналу. Перевірка рекомендацій. Психологічне тестування. Взаємодія зі службою безпеки. Матриця відповідності. Відбір кандидатів.

Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки. Повноваження. Комунікації. Моніторинг. Конфліктологія. Контроль.

Змістовий модуль 6. Сутність техніко-технологічної і правової складових економічної безпеки

Тема 7. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах.

Сутність техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства (ТТБП).

Зовнішні загрози послаблення ТТБП. Внутрішні загрози послаблення ТТБП.

Етапи процесу забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки:
- аналіз ринку технологій; - аналіз конкретних технологічних процесів і виявлення внутрішніх резервів для поліпшення використовуваних технологій; - аналіз товарних ринків за профілем продукції, що виготовляється підприємством, та ринків товарів-замінників; - оцінювання перспектив розвитку ринків продукції підприємства; - прогнозування можливої специфіки необхідних технологічних процесів для випуску конкурентоспроможних товарів; - розробка технологічної стратегії розвитку підприємства (виробника продукції); - реалізація плану технологічного розвитку підприємства в процесі здійснення ним виробничо-господарської діяльності; - аналіз результатів практичного виконання заходів щодо забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки на підставі спеціальної карти розрахунків ефективності таких заходів.

Формалізована оцінка рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства. Показники техніко-технологічної складової безпеки підприємства.

Безпека підприємства в політико-правовій сфері (ППБП). Сутність політико-правової безпеки підприємства (ППБП).

Ознаки правової небезпеки. Причини виникнення внутрішніх негативних впливів. Причини виникнення зовнішніх негативних впливів.

Загальний процес забезпечення політико-правової складової економічної безпеки. Загальний процес охорони правової складової економічної безпеки підприємства.

Індикатори оцінки рівня політико-правової безпеки підприємства.

Змістовий модуль 7. Сутність інформаційної складової економічної безпеки

Тема 8. Безпека підприємства в інформаційній сфері.

Особливості інформаційної складової економічної безпеки підприємства.

Мета та завдання системи інформаційної безпеки підприємства. Функції інформаційної складової підприємства. Види інформації.

Показники інформаційної складової безпеки підприємства.

Модель системи безпеки підприємства в інформаційній сфері. Об'єктивні чинники моделі. Методика проведення аналітичних робіт. Побудова моделі інформаційної технології.

Можливий алгоритм оцінювання інформаційних ризиків.

Формування організаційної політики безпеки. Формулювання цілей безпеки об'єкта захисту. Визначення функціональних вимог безпеки. Вимоги гарантії досягнутої захищеності. Формування переліку вимог. Оцінка досягнутої захищеності.

Змістовий модуль 8. Сутність екологічної, силової, ринкової та інтерфейсної складових економічної безпеки

Тема 9. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах.

Безпека підприємства в екологічній сфері.

Сутність процесу гарантування екологічної безпеки підприємства. Алгоритм процесу забезпечення екологічної складової економічної безпеки.

Показники безпеки підприємства в екологічній сфері. Визначення рівня екологічної безпеки підприємства як середньої рівнів окремих факторів: пошкодження ландшафту, енергетичне забруднення середовища, утворення смітників з відходів виробництва, забруднення водного та повітряного середовищ.

Безпека підприємства у силовій сфері. Сутність силової безпеки підприємства (СБП). Основні негативні впливи на силову складову економічної безпеки підприємства.

Показники силової безпеки підприємства. Рівень силової складової економічної безпеки підприємства. Принципова схема організації силової складової економічної безпеки. Загальна принципова схема забезпечення силової складової економічної безпеки підприємства. Основні види діяльності служб підприємства з метою гарантування силової складової його безпеки.

Тема 10. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки.

Сутність ринкової складової економічної безпеки підприємства. Ознаки ослаблення ринкової безпеки підприємства.

Чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, які створюють загрозу ринковій безпеці підприємства. Показники безпеки підприємства на ринку.

Сутність інтерфейсної складової економічної безпеки підприємства. Послідовність визначення рівня інтерфейсної складової економічної безпеки: - переведення у відносні оцінки показників рівнів кожної зі складових економічної безпеки; - визначення вагомості відносної оцінки кожної зі складових економічної безпеки; - обчислення інтегральної оцінки економічної безпеки як середньозваженої складових.

Загальна оцінка окремих складових економічної безпеки підприємства.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/дф.	з/дист ф.	о/дф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	15	4	2	2	2	2		11	13	3	3	6
2	15	8	2	4	2	4		7	13	6	6	12
3	15	4	2	2	2	2		11	13	3	3	6
4	15	4	2	2	2	2		11	13	3	3	6
5	15	4	2	2		2	2	11	13	3	3	6
6	15	4	2	2		2	2	11	13	3	3	6
7	15	4	2	2		2	2	11	13	3	3	6
8	15	8	2	4		4	2	7	13	6	6	12
Усього за змістові модулі	120	40	16	20	8	20	8	80	104	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30							30	30	30	10	40
Загалом		150						110	134	100		

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Основні положення системи безпеки підприємства.	2	2
2	Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства. Тема 3. Створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.	2 2	2
3	Тема 4. Фінансова складова економічної безпеки підприємства.	2	2
4	Тема 5. Способи забезпечення фінансової безпеки підприємства.	2	2

5	Тема 6. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.	2	
6	Тема 7. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах.	2	
7	Тема 8. Безпека підприємства в інформаційній сфері.	2	
8	Тема 9. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах.	2	
	Тема 10. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки.	2	
Разом		20	8

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Тема 1. Основні положення системи безпеки підприємства.	2	
2	Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства.	2	
	Тема 3. Створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.	2	
3	Тема 4. Фінансова складова економічної безпеки підприємства.	2	
4	Тема 5. Способи забезпечення фінансової безпеки підприємства.	2	
5	Тема 6. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.	2	2
6	Тема 7. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах.	2	2
7	Тема 8. Безпека підприємства в інформаційній сфері.	2	2
8	Тема 9. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах.	2	2
	Тема 10. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки.	2	
Разом		20	8

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
*1	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 1 (розділ 5 робочої програми).	За ЗМ1 передбачено виконання студентами теоретичних завдань, тобто тестування (в системі Moodle), опитування (усне), виконання одноваріантних запитань (письмово). У разі їх виконання на практичному занятті студенти можуть отримати 3 бали, а саме: 1. Контрольне тестування (в системі Moodle) складається з 10 тестових завдань. Тестове завдання містить 3 відповіді, одна з яких є правильною. За правильну відповідь на одне запитання студент отримує 0,1 бали, таким чином, відповівши правильно на всі запитання студент може отримати 1 бал.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Поняття фінансово-економічної безпеки підприємства. 2. Правове забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 3. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємства. 4. Управління економічними ризиками підприємства. 5. Основні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.	2. У разі індивідуального усного опитування (захисту доповідей) бали нараховуються за такою схемою: - 1 бал – відповідь або завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній педагогічній діяльності. Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; уміє ставити та розв'язувати проблеми. - 0,5 бала – відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання за консультацією викладача. Студент володіє матеріалом на початковому рівні. З допомогою	2

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

			викладача здатен відтворювати логіку наукових положень; має фрагментарні навички в роботі з підручником, науковими джерелами; має стійкі навички роботи з конспектом, може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу. Може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. - 0 балів – відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Теоретичний зміст курсу засвоєно частково, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано. 3. У разі виконання одноваріантних запитань студент може отримати: 1 бал – відповідь правильна на всі запитання; 0,5 бали – якщо відповідь має лише половину (50 %) варіантів правильних відповідей з числа зазначених, або відповідь на одноваріантне запитання була правильною, але поверховою; 0 балів – на всі запитання відповідь неправильна. Критерії оцінювання розміщено на сторінці курсу у Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7454	
Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 1. Зробити аналіз показників фінансового стану на 1 підприємстві за 2020-2021 роки. Визначити перелік ризиків, що впливають на роботу підприємствах. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Дослідити та проаналізувати ризики та їх вплив на економічну безпеку підприємств, запропонувати шляхи до їх подолання.	За ЗМ1 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач, презентація власних досліджень, написання есе та їх захист. У разі розв'язання вправ і практичних задач, презентації власних досліджень на практичному занятті студенти можуть отримати 2 бали; за написання есе на практичному занятті студенти можуть отримати 1 бал. Студенти самостійно обирають, який вид практичних завдань виконувати. За розв'язання вправ і практичних задач бали нараховуються за такою схемою: - 2 бали – студент повністю та правильно розв'язав задачу, виконав практичну роботу, є пояснення до розрахунків; студент	3	

		2. Розкрити особливості управління економічними ризиками на прикладі промислових підприємств, визначити напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки, оцінити динаміку ризиків в поточному періоді. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Які проблеми забезпечення безпеки підприємства існують в Україні? 2. Якими нормативно-правовими актами регулюється діяльність із забезпечення безпеки підприємства? Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.	самостійно може пояснити формулювання висновків за результатами проведеного дослідження; – 1 бал – студент розв'язав задачу з помилками, є помилки в практичній роботі, студент не може пояснити хід окремих проведених розрахунків; – 0,5 бала – студент розв'язав задачу не правильно, виконав практичну роботу не правильно, самостійно не може сформулювати висновки за результатами проведеного дослідження, але навів формули та хід розв'язку; – 0 балів – студент не розв'язав задачу, виконав практичну роботу. За презентацію власних досліджень бали нараховуються за такою схемою: – 2 бали – студент розкрив тему дослідження, сформулював висновки, навів приклади; – 1 бал – не повністю розкрита обрана тема дослідження, відсутні приклади з практики та пропозиції до розв'язання проблеми, але студент може сформулювати пропозиції та висновки з проведеного дослідження; – 0,5 бали – студент не розкрив тему дослідження, але може зробити висновки. – 0 балів – студент не розкрив тему дослідження, не може зробити висновки. За написання есе бали нараховуються за такою схемою: – 1 бал – студент повністю розкрив тему, навів якісну інформацію, креативний матеріал, зробив якісну доповідь; – 0,5 бала – студент не повністю розкрив тему, відсутня якісна інформація, креативний матеріал, доповідь зроблена без обґрунтування та висновків; – 0 балів – студент не розкрив тему, не може зробити доповідь. Критерії оцінювання розміщено на сторінці	
--	--	---	---	--

			купця Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7454	
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	3			6
*2	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 2 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 2 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Поняття системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 2. Мета та завдання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 3. Функції і принципи системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 4. Стратегія економічної безпеки підприємства. 5. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства.	За змістовним модулем 2 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 1. Зробити аналіз існуючої стратегії економічної безпеки на 1 підприємстві, оцінити прибутковість за 2020-2021 роки, порівняти результати. Сформулювати пропозиції до підвищення ефективності використання стратегії підприємствах. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризувати механізм та систему забезпечення економічної безпеки підприємства, вказати переваги і недоліки, навести приклади на підприємствах.	За змістовним модулем 2 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

		2. Розкрити особливості використання стратегії економічної безпеки підприємства в поточному періоді, визначити її переваги і недоліки, вказати вплив на фінансові показники діяльності. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи доцільно на підприємствах використовувати стратегію економічної безпеки? Обґрунтуйте відповідь. 2. Чи доцільно здійснювати контроль за станом фінансово-економічної безпеки підприємства? Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 3 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 2 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, 3М1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Порядок формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві. 2. Структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства.	За змістовним модулем 2 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, 3М1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 1. Зробити аналіз ефективності системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві за 2020-2021 роки (сталий розвиток підприємства та високий рівень конкурентоспроможності продукції; використання інноваційних технологій у виробничій діяльності; недоторканість комерційної інформації та всіх ресурсів; своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства), порівняти результати. Сформулювати пропозиції до підвищення ефективності використання досліджуваної системи. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано	За змістовним модулем 2 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, 3М1 робочої програми.	3

		використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризувати систему фінансово-економічної безпеки підприємства, розкрити її етапи, складові, вказати переваги і недоліки, навести приклади на підприємствах. 2. Розкрити особливості управління фінансово-економічною безпекою підприємства, визначити процес організації, відповідальних осіб, проаналізувати фінансовий, інтелектуальний, кадровий, техніко-технологічний складники. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи доцільно створювати службу безпеки на підприємстві? Обґрунтуйте відповідь. 2. Якими правами необхідно наділити працівників системи захисту підприємства? Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	6			12
*3	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 4 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 3 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства. 2. Оцінка стану фінансової безпеки підприємства.	За змістовним модулем 3 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 1. Виконати оцінку фінансового стану підприємства, використовуючи дані балансу та звіту про фінансові результати підприємства ТОВ «Сигма» за 2020-2021 рр. Зробити висновки. Завдання 2 Визначити рівень фінансової безпеки підприємства за такими показниками: $\pm E_c$ – нестача або надлишок власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства; $\pm E_m$ – нестача або надлишок власних оборотних коштів, а також середньо- та довгострокових кредитів; $\pm E_n$ – нестача або надлишок загального обсягу оборотних коштів (враховуючи й короткострокові кредити). Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: - Провести оцінку рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства, вказати переваги і недоліки. - Розкрити особливості використання методичних підходів до оцінки та аналізу рівня фінансової безпеки підприємства, проаналізувати їх використання на прикладі підприємства. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: - Чи впливають загрози на якість оцінювання та моніторингу фінансової безпеки підприємства? Обґрунтуйте відповідь. - Чи доцільно проводити моніторинг оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства? Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.	За змістовним модулем 3 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3
Усього за ЗМ 3 контр.	3			6

заходів				
*4	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 5 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 4 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Забезпечення інвестиційної безпеки фірми. 2. Захист фірми від фінансових шахрайств. 3. Страхування виробничих бізнес-ризиків як форма фінансового захисту фірми. 4. Страхування фінансових ризиків.	За змістовним модулем 4 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Виконати оцінку інвестиційної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи регулювання Завдання 2 Проаналізувати обсяг валових, чистих страхових премій та страхових виплат, рівень валових, чистих страхових виплат зі страхування фінансових ризиків у 2020-2021 рр., а також здійснити аналіз ринку страхування фінансових ризиків, умов страхування фінансових ризиків. Сформулювати шляхи вдосконалення умов страхування фінансових ризиків. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте загрози інвестиційній безпеці підприємства, визначте шляхи подолання ризиків. 2. Охарактеризувати види страхування фінансових ризиків за основними складовими, вказати переваги і недоліки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати	За змістовним модулем 4 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

		статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Охарактеризуйте техніку моніторингу та критерії оцінки результатів аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 2. Яким чином можливо протистояти шахрайським діям? Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	3			6
*5	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 6 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 5 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки. 2. Забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки. 3. Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємств. 4. Етапи і процедури відбору персоналу. 5. Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки.	За змістовним модулем 5 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Виконати аналіз показників оцінки рівня кадрової безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення роботи. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену	За змістовним модулем 5 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії	3

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

	власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте методи протидії загрозі переманювання співробітників підприємства, визначте шляхи протидії. 2. Охарактеризувати роботу кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки на прикладі підприємства, вказати переваги і недоліки, напрямки вдосконалення роботи. Проаналізувати показники роботи кадрової служби. Зробити висновки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Обґрунтуйте, яке місце займає кадрова безпека в структурі соціально-економічної безпеки підприємства? 2. Проаналізуйте, від яких чинників залежить ефективність та продуктивність роботи персоналу? Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.	оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	3			6
*6	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 7 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 6 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Сутність техніко-технологічної складової економічної безпеки. 2. Безпека підприємства в політико-правовій сфері.	За змістовним модулем 6 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої	2

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

			програми.	
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Виконати аналіз показників оцінки рівня безпеки підприємства у політико-правовій сфері за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Завдання 2 Оцінити рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте фактори, які впливають на рівень технологічної безпеки, визначте шляхи їх нейтралізації. 2. Охарактеризувати рівень безпеки підприємства в політико-правовій сфері, визначити фактори впливу. Зробити висновки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи впливають загрози на техніко-технологічну безпеку підприємства? Обґрунтуйте відповідь. 2. Визначте основні внутрішні та зовнішні загрози політико-правової безпеки підприємства. Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.	За змістовним модулем 6 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	3			6

*7	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 8 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 7 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Особливості інформаційної складової економічної безпеки підприємства. 2. Модель побудови системи інформаційної безпеки. 3. Формування організаційної політики безпеки.	За змістовним модулем 7 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Виконати аналіз показників безпеки підприємства в інформаційній сфері за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте методи забезпечення інформаційної безпеки підприємства, визначте шляхи їх ефективного використання. 2. Порівняйте показники оцінки рівня інформаційної безпеки на двох підприємствах, визначте чинники впливу, причини скорочення чи підвищення. Зробити висновки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи доцільно використовувати систему інформаційної безпеки на підприємстві? Обґрунтуйте відповідь. 2. Чи впливають загрози на інформаційну безпеку підприємства? Обґрунтуйте відповідь.	За змістовним модулем 7 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

		Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
Усього за ЗМ 7 контр. заходів	3			6
*8	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 9 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 8 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Безпека підприємства в екологічній сфері. 2. Безпека підприємства у силовій сфері.	За змістовним модулем 8 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Розрахувати та оцінити рівень екологічної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Завдання 2 Розрахувати та оцінити рівень силових безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте методи забезпечення силових безпеки підприємства, визначте шляхи їх ефективного використання. 2. Порівняйте показники оцінки рівня екологічної, силових безпеки на двох підприємствах, визначте чинники впливу, причини скорочення чи	За змістовним модулем 8 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то опитування, одноваріантні запитання, презентація власних досліджень, представлення есе відбувається через Zoom та тестування, розв'язання вправ і практичних задач відбувається в системі Moodle.

		підвищення. Зробити висновки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи отримують підприємства переваги при дотриманні екологічної безпеки? Обґрунтуйте відповідь. 2. Визначте негативні дії, що порушують силову безпеку підприємства. Обґрунтуйте відповідь. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
	Теоретичне завдання – тестування (в системі Moodle);	Тестові питання, одноваріантні запитання за навчальним матеріалом теми 10 (розділ 5 робочої програми).	За змістовним модулем 8 передбачено виконання студентами тестування (в системі Moodle) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	1
	– опитування (усне); – одноваріантні запитання (письмово).	Питання для підготовки до усного опитування: 1. Ринкова складова економічної безпеки підприємства. 2. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства.	За змістовним модулем 8 передбачено опитування (усне), виконання студентами одноваріантних запитань (письмово) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	2
	Практичне завдання - розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно).	Необхідно розв'язати такі вправи і практичні задачі: Завдання 1 Розрахувати та оцінити рівень ринкової безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Завдання 2 Розрахувати та оцінити рівень інтерфейсної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки. Вимоги: під час виконання вправ і розв'язання практичних задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв'язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження, наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих; необхідно здійснювати розрахунки в Microsoft Excel, а також аргументовано використовувати здобуті знання. Теми для презентації власних досліджень: 1. Охарактеризуйте загальний рівень безпеки підприємства за досліджуваний період, визначте проблеми, шляхи покращення роботи.	За змістовним модулем 8 передбачено виконання студентами практичних завдань, тобто розв'язання вправ і практичних задач (письмово), презентація власних досліджень (усно), написання та захист есе (усно) та критерії оцінювання зазначені в розділі 7, ЗМ1 робочої програми.	3

		2. Порівняйте показники оцінки рівня ринкової, інтерфейсної безпеки на одному підприємстві, визначте чинники впливу, причини скорочення чи підвищення. Зробити висновки. Вимоги: під час презентації власних досліджень необхідно аналізувати статистичні дані відповідно до обраної теми дослідження, вміти застосовувати вивчений матеріал, ставити проблему та розв'язувати її, якісно робити презентацію та гарну доповідь. Теми для написання есе: 1. Чи доцільним є підвищення економічної безпеки підприємства? Обґрунтуйте відповідь. 2. Охарактеризуйте інтерфейсну складову економічної безпеки підприємства. Вимоги: під час написання есе необхідним є повне розкриття теми, подання якісної інформації, креативного матеріалу, якісне написання есе, його захист на практичному занятті.		
Усього за ЗМ 8 контр. заходів	6			12
Усього за змістові модулі контр. заходів	30			60

8. Підсумковий семестровий контроль***

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	*Теоретичне завдання: 1. тестові завдання (в системі Moodle);	Тестові питання за навчальним матеріалом тем 1-10 курсу (розділ 5 робочої програми).	Максимальна оцінка, яку студент може отримати за виконання залікової роботи складає 40 балів. Залікова робота містить 10 тестових завдань (в системі Moodle), які оцінюються в 10 балів, два теоретичних питання (усно), кожне з яких оцінюється в 10 балів та 1 практична задача (письмово), яка оцінюється в 10 балів.. За дві години до заліку студенти проходять тестові завдання в системі Moodle. Результат виконання студентом 10 тестових завдань оцінюється за такою шкалою: – 10 балів – правильне виконання 10 тестових завдань; – 9 балів – студент не правильно відповів на 1 тестове завдання; – 8 балів – студент не правильно відповів на 2 тестових завдання; – 7 балів – студент не правильно відповів на 3 тестових завдань; – 6 балів – студент не правильно відповів на 4 тестових завдань; – 5 балів – студент не правильно відповів на 5 тестових завдань; – 4 бали – студент не правильно відповів на 6 тестових завдань; – 3 бали – студент не правильно відповів на 7 тестових завдань; – 2 бали – студент не правильно відповів на 8 тестових завдань; – 1 бал – студент не правильно відповів на 9 тестових завдань; – 0 балів – тестові завдання виконані не правильно.	10
	2. відповідь на два теоретичних питання (усно) відповідно до залікового білету	Теоретичні питання за навчальним матеріалом тем 1-10 курсу (розділ 5 робочої програми): 1. Поняття економічної безпеки підприємства. 2. Правове забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 3. Ризик та його вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства. 4. Управління економічними ризиками підприємства. 5. Основні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 6. Поняття системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 7. Мета та завдання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.	Семестровий залік проводиться в усній формі (теоретичні питання) за заліковими білетами та у письмовій формі, тобто розв'язання 1 практичної задачі. Студент має витягнути заліковий білет, в якому зазначені два теоретичні питання та 1 практична задача. Для підготовки двох теоретичних питань кожному студенту надається 15 хвилин та потім робиться усна відповідь. Результат виконання студентом кожного теоретичного завдання оцінюється за такою шкалою: – 10 балів – студент має глибокі, міцні, узагальнені, системні знання з предмета, уміння застосувати знання, творчу, навчальну діяльність та має дослідницький характер, самостійно оцінює різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляє і відстоює особистісну позицію. – 9-8 балів – студент дав не повну відповідь без суттєвих помилок або з незначними помилками. – 7-6-5 балів – студент отримує у випадку, якщо він відповідає	20

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то відповідь на теоретичні питання (усно) відбувається через Zoom та тестування відбувається в системі Moodle.

		8. Функції і принципи системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 9. Стратегія економічної безпеки підприємства. 10. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. 11. Порядок формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві. 12. Структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 13. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства. 14. Оцінка стану фінансової безпеки підприємства. 15. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства. 16. Забезпечення інвестиційної безпеки фірми. 17. Захист фірми від фінансових шахрайств. 18. Страхування виробничих бізнес-ризиків як форма фінансового захисту фірми. 19. Страхування фінансових ризиків. 20. Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки. 21. Забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки. 22. Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємств. 23. Етапи і процедури відбору персоналу. 24. Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки. 25. Сутність техніко-технологічної складової економічної безпеки. 26. Безпека підприємства в політико-правовій сфері. 27. Особливості інформаційної складової економічної безпеки підприємства. 28. Модель побудови системи інформаційної безпеки. 29. Формування організаційної політики безпеки. 30. Безпека підприємства в екологічній сфері. 31. Безпека підприємства у силовій сфері. 32. Ринкова складова економічної безпеки підприємства. 33. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства.	не менше ніж на 30 % питання, зокрема знає тільки визначення понять та в загальних рисах може відповісти на поставлене запитання. – 4-3 бали – знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності. – 2-1 бали – відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення. – 0 балів – студент не відповів на питання або дав не правильну відповідь.	
--	--	---	---	--

	*Практичне завдання: виконання 1 практичної задачі (письмово) відповідно до залікового білету	Виконання практичної задачі розглянуто на практичних заняттях за навчальним матеріалом тем 1-10 курсу (розділ 5 робочої програми). Приклад виконання практичної задачі наведений на платформі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7454	Для виконання 1 практичної задачі кожному студенту надається 10 хвилин та потім перевіряється виконання. Результат виконання студентом 1 практичної задачі оцінюється за такою шкалою: – 10 балів – студент правильно виконав практичну задачу; – 9-8-7 балів – студент виконав практичну задачу з незначними помилками; – 6-5-4 балів – студент виконав практичну задачу з помилками, але зрозуміло, що він знає алгоритм виконання; – 3-2-1 балів – студент правильно визначив алгоритм виконання практичної задачі та зробив спробу його виконати; – 0 балів – студент не виконав практичну задачу.	10
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

* якщо вводяться елементи дистанційного навчання, то виконання 1 практичної задачі відбувається через Zoom.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Живко З. Б., Черевко О.В., Зачосова Н.В., Живко М. О., Баворовська О. Б., Занора В. О. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навч.-метод. посіб. / ред. З. Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 120 с.
2. Залізко В. Д., Гурочкіна В. В. Моделювання економічної безпеки підприємств : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 188 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 28).
3. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства [Електронний ресурс] : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25172/1/2020-%D0%9A%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2%20%D0%91%2C%20%D0%A1%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9D%20%D0%92.pdf>.
4. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.
5. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навч. посіб. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
6. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти : навч. посіб. / К. Р. Резворович (кер.) та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 195 с.
7. Zhyvko Z., Holovach T., Panchenko V., Hobela V., Leskiv H., Rodchenko S., Zhyvko M. Enterprise security management : Textbook / In Z. Zhyvko Editors. OÜ Scientific Center of Innovative Research, 2023. 396 p.

Додаткова:

1. Calof J. Government sponsored competitive intelligence for regional and sectoral economic development: Canadian experiences. *Journal of Intelligence Studies in Business*. 2016. 6(1). P. 48-58.
2. Cherep A., Babmindra D., Khudoliei L., Kusakova Y. Assessment of the level of financial and economic security at machine-building enterprises: evidence from Ukraine. 2020. Vol. 18, Issues 1. P. 33-47. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-340/assessment-of-the-level-of-financial-and-economic-security-at-machine-building-enterprises-evidence-from-ukraine>.
3. Smelik R. Economic security of the organisation: financial component management. *Financial Law Review*. 2020. No. 18 (2). P. 32-47.
4. Young S. D., O'Byrne S. F. EVA and Value Based Management: A Practical Guide to Implementation. NY: McGraw-Hill Professional, 2000. 493 p.
5. Данілова Е. І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства : монографія. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. 342 с.
6. Кіржецька М. С., Кіржецький Ю. І. Економічна безпека підсистем харчової промисловості України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2018. 214 с.
7. Лекції з дисципліни «Управління економічною безпекою підприємства» / уклад. О. В. Роженко. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2016. 136 с.
8. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : «Растр-7», 2020. 384 с.
9. Огренич Ю. О. Інформаційні технології як передумова поліпшення стану економічної безпеки промислових підприємств в умовах негативного впливу чинників

ринкового середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: науковий журнал. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип 41. С. 79-85.

10. Огренич Ю. О. Необхідність використання інформаційно-комунікаційних технологій у забезпеченні економічної безпеки промислових підприємств в умовах цифрової трансформації економіки. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава 03 лют. 2022 р. Полтава: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 24–27.*

11. Огренич Ю. О., Діброва В. О. Економічна безпека промислових підприємств в Україні: стан, проблеми та напрямки покращення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 15. С. 180-191.

12. Огренич Ю. О., Кузьменко В. П. Вплив цифровізації економіки на економічну безпеку підприємств в умовах змінності ринкового середовища. *«Сучасна молодь в світі інформаційних технологій»*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти присвяченої Дню науки, м. Херсон-Кропивницький, 19 трав. 2023 р. Херсон-Кропивницький: Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 64-66. URL: <http://www.ksau.kherson.ua/konferenc/8781-conf-20230519-1.html> (дата звернення: 20.05.2023).

13. Сак Т. В. Еколого-економічна безпека : курс лекцій. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 98 с.

14. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства : теорія, методи, практика : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 128 с.

15. Швець Ю. О., Цикало К. С. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць. Серія : Економіка і менеджмент*. Одеса, 2017. Вип. 25. Ч. 1. С. 162-168.

16. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Аналіз факторів впливу на економічну безпеку промислових підприємств України та способи їх нейтралізації. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2019. №2(268). С. 241-245.

17. Швець Ю. О., Нужна Ю. Р. Безпека економічної діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах розвитку. *Вісник Маріупольського державного університету : збірник наукових праць. Серія : Економіка*. Маріуполь, 2017. Вип. 13. С. 7–14.

18. Швець Ю. О., Вітковська О. О. Вплив загроз та ризиків на рівень економічної безпеки підприємств машинобудування Запорізької області. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal) : ekonomia*. Warszawa, Polska, 2017. №2(18). Czesc 1. С. 108–112.

19. Швець Ю. О., Різник В. С. Теоретичні аспекти фінансово-економічної безпеки промислових підприємств. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. Вип. 3 (31). С. 183-189.

Інформаційні джерела:

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
2. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>.
3. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
6. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <http://library.znu.edu.ua/>.

7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Нормативна база:

1. Господарський кодекс України № 436-IV, від 16.01.2003 р. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Закон України «Про Службу безпеки України» № 2229-XII, від 25.03.1992 р. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.